

Сажина А. В.

Чернівецький національний університету імені Юрія Федьковича

Калинич К. Ф.

Чернівецький національний університету імені Юрія Федьковича

РОМАН Г. МАРТІНЕСА «ОКСФОРДСЬКІ ВБИВСТВА» ЯК ЗРАЗОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ДЕТЕКТИВУ: ПИТАННЯ ЖАНРУ

На прикладі постмодерністського роману латиноамериканського письменника Гільєрмо Мартінеса «Оксфордські вбивства» продемонстрована його жанрова специфіка. Так, внаслідок синтезу атрибутивних жанрових ознак університетського та детективного романів, формується нова метажанрова концепція елітарного campus novel із масовим детективом. Така жанрова дифузія генеалогічно простежується ще з другої половини ХХ ст., продукуючи нові жанрові види – інтелектуальний нуар (research noir), університетський трилер (campus thriller), університетський детектив (academic murder mystery), чорний роман (dark academia). Виявлено, що університетський детектив вирізняється власними жанротворчими ознаками: описується університетський хронотоп, демонструється академічний побут, протагоністом виступає викладач або студент, наявний інтертекстуальний пласт, алюзії та рефлексії наукових тем, які простежено й в романі «Оксфордські вбивства». Так, фабула цього тексту зосереджується на нетиповому для campus novel топосі математичного факультету, а розкриття злочинів безпосередньо пов'язані з числами, логікою та символами. Автор, роблячи детективами-аматорами аспіранта та професора логіки Артура Селдома, демонструє інтригуючий сюжет із серією непомітних оксфордських вбивств, пов'язаних із декодуванням піфагорійських чисел та символів – одиниці (кола), двійки (риби), трійки (трикутника), четвірки (тетрактиса). Важливими у розкритті злочинів постають не лише основи логіки, фізичні та математичні теореми – принцип невизначеності Гейнзберга, теорема про неповноту Геделя та теорема Ферма, а й фіктивне інтертекстуальне вкраплення автора – сюжет із книги «Ідеальних злочинів». Порушуючи закони традиційного детективу, увагу акцентовано на розв'язці роману «Оксфордські вбивства»: Г. Мартінес, пропонуючи читачам своєрідну інтелектуальну гру, зміщує детективний акцент інтриги на персонажа Адама Селдома: викладач логіки постає не тільки об'єктом вирішення інтелектуальних задач, а й співучасником і згодом самим злочинцем. Однак розкриття фактів і з особистого життя цього персонажа провокує реципієнтів виправдати антагоніста, оскільки сімейний закон важливіший за юридичний.

Ключові слова: університетський роман, метажанр, детектив, символ, інтертекстуальність, Г. Мартінес, «Оксфордські вбивства».

Постановка проблеми. Ресурс жанрової матриці університетського роману не вичерпується завдяки лише фабульній акомодатії. Наявність у ній відповідних розмежувальних ознак (приміром, ідея, тема, стиль тощо) слугує вказівкою, а подекуди й підказкою для визначення атрибутивних жанрових ознак. Однак література, враховуючи відповідний епістемологічний зріз та суспільні запити, часто продукує необхідний жанровий синтез. У свою чергу бінарне поєднання літературних жанрів призводить до формування нових метажанрових зв'язків. У цьому річизі

цікавим прикладом слугує кооперація елітарного campus novel із популярним (масовим) детективним жанром.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різновекторні параметри детектива (жанрологічні, генетичні, культурологічні тощо), викликаючи чимало дискусій, стали предметом зацікавлення багатьох дослідників. Жанр детектива став об'єктом дослідження у низці теоретичних розвідок зарубіжних науковців, серед яких виокремлюємо Р. Фрімена «Мистецтво детектива» (1924), Цв. Тодорова «Типологія поліцейського роману»

(1980), М. К. Лепс «Затримання злочинця: створення відхилень у дискурсі ХІХ ст. (пост сучасні інтервенції)» (1992), Г. Честертон «На захист детективної літератури» (1992), В. Гінґері, Ф. Галлікс «Кримінальна література: знищені коди та нові структури» (2004), Л. Панек «До Шерлока Холмса: Як журнали та газети винайшли детективну історію» (2011) та ін. Серед вітчизняних дослідників до питання генези та типології детективного жанру зверталися К. Шахова, Є. Мелетиський, М. Сопилук. Проаналізували структурні аспекти детектива Ж. Бабяк і О. Перенчук. Жанрові модифікації детектива (зокрема, ретро-детектива) стали предметом дослідження О. Харлан. Як різновид масової літератури детектив вивчали І. Оніщук, О. Матович, С. Жигун. Еволюцію українського детективу та його національні особливості простежили у своїх напрацюваннях Л. Романенко, Т. Веретюк, Т. Гуляк, О. Козачек. Отож жанровий ресурс детектива зацікавлює багатьох літературознавців, позаяк його матричні аспекти, акомодуючись у метажанровий формат, дозволяють адаптуватися до літературних запитів відповідного часу.

Мета статті полягає у простеженні жанрового синтезу університетського роману з популярним масовим жанром детектива на прикладі твору Гільермо Мартінеса «Оксфордські вбивства». У ході розвідки акцентується, що така міжжанрова імплікація продукує власний метажанровий формат з відповідними жанротворчими ознаками. Крім того, проаналізований текст латиноамериканського письменника демонструє сучасний постмодерністський зразок інтелектуального детектива.

Виклад основного матеріалу. Так, вже починаючи з другої половини ХХ ст. в англійській літературі з'являються терміни, що підтверджують генеалогічну жанрову дифузію детектива та університетського роману: інтелектуальний нуар (*research noir*), університетський трилер (*campus thriller*), університетський детектив (*academic murder mystery*), університетський чорний роман, прикладами якої слугують тексти Д. Фіске «Університетські вбивства» (1980), Б. Крайдер «Один мертвий декан» (1988), Н. Холланд «Смерть на семінарі: постмодерністська таємниця», К. Дж. Харт «Семінар з убивства» (1989)» [16, с. 151–152]. Університетський детектив генерує власну жанрову матрицю, вирізняється низкою притаманних для нього жанрових домінант: *протагоністом виступає викладач або студент, який безпосередньо пов'язаний зі злочинцем – збираючи докази, розслідує вбивство чи бере у ньому*

участь; фабула фокусується на діях одноосібного героя або на університетському мікросередовищі; специфічний хронотоп – сюжет розвивається протягом одного навчального року на території університету/кампусу, приватних помешкань викладачів/студентів; інтертекстуальний пласт; алюзії та рефлексії наукових тем (теорії, методології, дослідницькі проекти); *відтворення університетських реалій* [13, с. 95]. Як зауважує Е. Красовська, така жанрова комбінація академічної прози вирізняється специфічним поєднанням наукового/інтелектуального роману із заплутаним розкриттям злочину/розслідування вбивства. Польська дослідниця розмежовує дві можливі лінії розвитку сюжету цього метажанру: 1) злочин скоєно в академічному середовищі, а слідчим виступає особа не причетна до академічного осередку; 2) розслідуванням вбивства займається детектив-аматор, вчений за фахом [13, с. 94].

Крім того, вагому роль відіграє проблематика університетського детектива. Як підкреслює С. Жигун, варіювання тематики детективного пошуку від кримінального до наукового ускладнює контекст сюжету і дає змогу охопити найактуальніші теми та проблеми [5, с. 56]. Причини скоєння вбивств (гендерна та класова нерівність, сімейні та професійні негаразди, сексуальні домагання, інтелектуальний булінг, академічна добросесність тощо), на яких автори найбільше акцентують увагу, часто спричинені соціальними конфліктами і безпосередньо впливають на фабулу твору. Приміром, починаючи з 1930-х років тексти університетського детектива гостро піднімають проблему фемінізму – боротьби жінки-науковиці за свої права в маскулітному академічному осередку. Інколи саме жінки й постають детективами, яким вдається розкрити злочини. До таких детективів можна віднести твори: «Шалена ніч» (1935) Д. Сеєрс, «Горизонтальна людина» (1947) Х. Юстіс, «Непідходяща робота для жінки» (1972) Р. Д. Джеймс, «Смерть на постійній посаді» (1979) А. Крос, «Чорний час» (2014) Л. Рейдер-Дей, «Учений» (2019) Д. Мактірнана [15].

Детективний жанр здобув свою популярність і в Латинській Америці, де, крім традиційного детективу, побутував «чорний роман» (репрезентація організованої злочинності гангстерського світу) [11, с. 143]. Однак саме до жанру університетського детективу звернувся лауреат премії *Planeta Latinoamericana* 2003-го року аргентинський письменник Гільермо Мартінес (1962), який у творі «Оксфордські вбивства» (2003) знайомить реципієнтів з особливостями інтелектуального

роману. Будучи доктором філософії з математичної логіки університету Буенос-Айреса та працюючи в Математичному інституті Оксфорду [10], письменник демонструє не типовий для *campus novel* топос математичного факультету, де інтрига з розкриттям злочину безпосередньо пов'язана з числами, логікою та символами.

Фабула тексту «Оксфордських вбивств», опираючись на певні автобіографічні факти із життя Гільермо Мартінеса, презентує ретроспективні події гомодієгетичного наратора в екстрадієгетичній ситуації [див. детал.: 6] – 22-річний аргентинський аспірант прибуває до Оксфорда на дворічні дослідження. Протягом двох тижнів після приїзду він разом з оксфордським генієм математики та провідним експертом з логіки Артуром Селдомом знаходять тіло вбитої господині. Згодом їм доводиться розшифровувати записки-послання з певними числами та символами вбивці, безпосередньо пов'язаного з піфагорійським братством. Вже на початку тексту протагоніст заявляє про оксфордську серію вбивств. Математики повинні передбачити наступний символ і викрити злочинця. Однак знаковими у розкритті злочинів постають основи логіки та різноманітні фізичні та математичні теореми. На нашу думку, саме ця інтелектуальна складова свідчить про метажанровий формат університетського детективу. Таким чином, опираючись на жанровизначальні чинники детективної моделі тексту, виокремлені О. Перенчук, констатуємо, що композиція «Оксфордських вбивств» має класичну для цього жанру побудову: 1) зав'язка розпочинається з факту про убивство – традиційна постановка проблеми, тоді як розв'язка – викриває злочин; 2) висувається безліч гіпотез, через які невинна особа завжди під підозрою, а в винуватцем виявляється найбільш неочікуваний герой; 3) розслідуванням зазвичай займається не поліція, а приватна особа [8, с. 203–204]. Однак у цьому тексті класична пара детектива-логіка та його надійного помічника поступово деформується до постаті детектива-аматора.

На думку німецького теоретика літератури Х. Р. Яусса, «історична система норм читацької аудиторії відтворюється через очікування жанрової системи, що визначала намір творів так само, як і намір аудиторії» [12, с. 108]. Іманентно в жанрову матрицю детективу закладено інспірувати реципієнта до процесу (власного) розслідування, когнітивної реконструкції доказів та викриття злочину. Однак властива для детектива заплутана й складна інтрига зумовлює сюжетну напругу, що безпосередньо відбивається на горизонті очі-

кування читача й зумовлює активну літературну комунікацію. Враховуючи жанровий формат університетського детективу, авторська візія сюжетного концепту часто зорієнтована на імпліцитних реципієнтів. Так, апеляція у «Оксфордських вбивствах» саме до піфагорійського братства слугує своєрідним ключем для розв'язки тексту, позаяк фабула зорієнтована на декодуванні потаємних смислів, закладених в числа, символи та знаки, якими послуговувалися піфагоріани.

Як відомо, герметичний характер піфагорійської общини / братства породжував чималу зацікавленість не лише у дослідників, а й в охочих до них вступити. Однак стати піфагорійцем міг не кожен, позаяк до кандидатів висувалися особливі вимоги (завперш, він мав вирізнятися позитивними рисами характеру, бути вільним і не дотримуватися атеїстичних поглядів) та кількоступеневі випробування. Натомість практика «суворого мовчання» членів общини дозволила не розповсюджувати таємниці піфагорійців, розгадки яких акумулювались в числах і символах [2, с. 28]. Крім того, як наголошує І. Дрозд, чільне місце Піфагор відводить числу як такому, позаяк «всі елементи чисел є елементами всього сущого», а за допомогою числового способу можна трактувати речі, душу, мистецтво і навіть Космос [4, с. 64].

На думку піфагорійців, кожне число демонструвало принципи загальної структури та синкретизувало в собі гармонічні співвідношення моралі та логіки, мало глибокий сенс та відповідну символіку, безпосередньо впливаючи на життя та природу речей. Цікавим видається і їхня класифікація на парні, непарні, прості, складені, трикутні, квадратні, плоскі, п'ятикутні, досконалі, дружні, числа-близнята [3, с. 30]. Крім того, у піфагорійській традиції поняття «священної декади» (сумування перших чотирьох чисел як десятки) зумовлювало komponування різноманітних пропорцій, де провідне місце належало числу один [4, с. 65]. Одиниця, будучи найпростішим та найфундаментальнішим числом і пов'язана з богом Аполлоном, експлікувала духовне начало та корінь усіх числових форм, позаяк усе існує у співвідношенні до одного центрального принципу – джерела усіх речей [3, с. 32]. В університетському детективі «Оксфордські вбивства» Гільермо Мартінеса число один також постає основоположним у ряді серійних вбивств.

Так, першою жертвою стала любителька кросвордів та скрабла місис Іглтон, пенсіонерка, учасниця війни, яка відгукнулася допомагати Алану Тьюрингу, що очолював групу математиків, роз-

секречувати код Enigma. Стареньку знайшли вбитою протагоніст та, як виявилось, близький друг сім'ї Артур Селдом. Інтелектуальна головоломка, притаманна жанровій матриці університетського детективу, демонструється аргентинським письменником у вигляді записок-листів, які повинні розкрити злочинний задум убивці. У першій з них, адресованій логіку Селдому, зазначалися адреса місис Іглтон та вказувалося, що це перше вбивство із серії. Як зауважує, О. Пренчук, специфічною рисою детектива стає зосередження уваги не на очевидних фактах – домінантними постають непримітні та незначні речі, здатні вводити реципієнта в оману, що у свою чергу впливає на читацький горизонт очікування і збільшує задоволення від тексту [8, с. 205]. У цьому аспекті важливим постають зауваження Артура щодо його нової опублікованої книги, присвяченій логічним серіям із розділом про серійні вбивства. Саме це зауваження, здавалось би, слугує своєрідною підказкою для розв'язання загадки (вбивця, прочитавши книгу, кидає виклик її автору) і посилює інтригу тексту. Натомість різноманітні маніпуляції із запискою (колір чорнила і якість паперу, сприйняття записки за своєрідний жарт, знищення її як речового доказу) та фокусування на важливій деталі – під текстом було намальоване коло, що постає першим символом у логічній серії, – втілюють концепцію детективної гри з читачем, генерують реалізацію рецептивних прогнозів.

Сама ж символіка кола в аспекті математики, символізму езотеричних вчень і стародавніх релігій досить неоднозначна. Цю фігуру вважають солярним символом цілісності та повноти, руху та енергії, єдності, нескінченності, порожнечі, вищої досконалості, яке для кожного народу несло своє смислове навантаження. Так, у культурі давніх кельтів коло символізувало буремний характер природи, для давніх слов'ян воно служило символом Сонця, в Стародавній Греції та Єгипті – сприймалося як змія, що кусає свій хвіст (символ циклічності, безкінечності та протилежних концепцій – зміна дня/ночі, життя/смерть, руйнація/створення). Масони вважали, що коло, втілюючи таємницю творіння, постає кінцем усіх фігур, в той час як буддисти вбачали у цій геометричній фігурі єдність внутрішнього та зовнішнього начала. Для піфагорійців коло слугувало символом гармонії та досконалості, безкінечності, божественності, єдності та цілісності, позаяк його найбільш ефективна форма серед усіх геометричних фігур відображала зв'язок між космосом і людською душею [1]. Натомість припущення Селдома

зводяться до того, що коло може означати майже все, що завгодно. Герой вважає, що це дуже дотепний початок для серії, позаяк коло – символ максимальної невизначеності, тому важко вгадати, яким буде продовження. Оксфордський логік наголошує про неможливість упевнено стверджувати, що йдеться саме про коло, а, наприклад, не про улюблену гностиками змію, яка пожирає власний хвіст, або не про букву «O» зі слова «omertá», у такий спосіб, заплутуючи читача різноманітною інтерпретацією фактів.

Друге (непомітне) вбивство відбувається в палаті місцевої лікарні, яку «медсестри називають «акваріумом» чи «вегетаріанським» відділенням». Цього разу, топос, обраний Г. Мартінесом, логічно відповідаючи авторському замислу, пов'язаний з числом два та символом риби. Знайдена наратором в Інституті математики записка, містила традиційний для детективного жанру контекст – свідчення про наступний злочин із зашифрованою підказкою: зображення риби та напис, складений з вирізаних газетних букв, де зазначався другий номер із серії та адреса місцевої лікарні з відповідним часом. Апеляція до числа два завідомо спрямовує читачів до певних суперечностей (порівняння з першим злочином, наявність деталей, уточнень, сумнівних гіпотез тощо). Так, за твердженням Т. Дідківської та Н. Паламарчук, двійка слугує початком протиріччя, нерівності, виходом у варіаційну безмежність [3, с. 33].

Натомість саме зображення риби та локації, що асоціюється з акваріумним простором, слугують своєрідною підказкою для розгадки чергового вбивства, позаяк в платі лежали люди, які нагадували підводний світ. Хоча детективи-аматори припускають, що загинув друг Селдома Френк, однак жертвою став хворий із сусіднього ліжка Ернест Кларк – старенький дев'яносторічний чоловік, у якого на руці залишився слід від уколу. Простежуючи подібність між першим та другим вбивствами А. Селдом доходить висновку, що обидва злочини були максимально легкими і мова йде суто про інтелектуальне завдання. Натомість зупинити злочинця можливо лише за умови, якщо детективи-аматори передбачать наступний символ і чергове вбивство.

Притаманна для детективного жанру хибність у декодуванні злочину підсилюється фактом про наявність речовини з мексиканського гриба *Amanita muscaria*, що призводить до непомітної раптової смерті, припущенням наступного символу в продовженні вбивств (птаха) та психологічним портретом зловмисника-психопата: чоловіка років тридцяти

п'яти, єдиної дитини в сім'ї з визначними інтелектуальними здібностями, що зазнав знущань в школі та провалився на вступному іспиті до університету, і тепер намагається не лише привернути увагу, а й сподобатися математику-Селдому. Таким чином, інтерпретація та варіація гіпотез розслідування, а також відбір деталей та розгляд різноманітних ситуаційних ракурсів наратора визначає і спрямовує думки та погляди на них реципієнтів, провокуючи до помилкових суджень у розв'язці злочину. Отже, як зауважує Т. Морєва, детективна гра, запропонована читачу автором, спрямована на заплутування, направлення на хибний слід, у такий спосіб роблячи шлях до розкриття істини ще цікавішим [7, с. 28].

Третій злочин був скоєний на благодійному концерті, де судомно закриваючи і відкриваючи рот, від задухи помер старець-ударник – учасник симфонічного оркестру, що відповідав за трикутник. Цього разу традиційне послання було зроблене з програми концерту і містило дві фрази – «третій у серії» та «трикутник». Авторська інтрига, деформуючи істинні контури подій, досягає свого піку завдяки низці подробиць, які відкидають гіпотези про вдале місце розташування ударника, напад на нього зі спини (так звана «смерть Берка»), натомість свідчать про природну смерть музиканта від раптової зупинки дихання внаслідок емфіземи легень. Зберігаючи психологічну напругу, інтелектуальна гра для реципієнта підсилюється свідченням лікаря про складний стан померлого, і дозволяє зробити припущення, що вбивця, вибираючи для ролі потенційних жертв безпорадних людей похилого віку, намагався зробити свої злочини менш жорстокими.

Символіка третього вбивства, слугуючи промовистим натяком на піфагорійське братство, гносеологічно зосереджується на числі три та трикутнику. Трійка, зазвичай пов'язана з містикією, постає справжнім натуральним числом, що має початок, кінець та середину, і дорівнює сумі свої попередників. Дослідниці Т. Дідківська та Н. Паламарчук зауважують, що піфагорійці вважали трійку рухомою частинкою, якою стає матеріальний атом, приймаючи одну одиницю, та першим трикутним числом [3, с. 32–33]. Натомість символ трикутник відображається у багатьох культурах крізь призму сталих ідей та понять. Так, наявність трьох сторін символізує силу, стійкість та рішучість. Релігійні традиції давніх єгиптян, кельтів, скандинавців, ацтеків, індусів, буддистів та християн трактують трикутник як символ триєдиного Бога. Для філософії піфагорійців трикутник вважався проявом мудрості та належав богині Афіні. Цікавим видається трактування Ксенократа, який вважав рівносторонній

трикутник «божественним» (священна гармонія), рівнобедрений – «демонічним» (ущербність), різносторонній – «людським» (недосконалість людської натури) [10]. Припускаємо, що в університетському детективі «Оксфордські вбивства» трикутник можна вважати різностороннім, позаяк людська природа аргіогі недосконала, що часто призводить до хибних вчинків, а подекуди й злочинів.

Останнє, четверте вбивство, символізувало тетрактис – піраміда з десятьма вершинами, що становила суму при складанні перших чотирьох натуральних чисел. Зауваження телерепортерів про локацію, яку називають «сліпим трикутником», чергової аварії поблизу Оксфорда вказувало на ще одне серійне вбивство психопата-квазіматематика. Традиційні послання змінюються телефонним дзвінком з повідомленням про четверте вбивство у серії – тетрактис. Жертвою вбивця обрав баскетбольну команду з десятих хлопчиків зі спеціальної школи для дітей-даунів, що автобусом поверталися з міжшкільного Кембриджського турніру. Саме ця подія слугує розв'язкою університетського детективу «Оксфордські вбивства». Як згодом висновує інспектор Пітерсен, вбивцею виявився водій автобуса – Ральф Джонсон, який заради життя своєї доньки (вона потребувала пересадки легень) пожертвував собою та життям десятих дітей. Як виявилось, загиблий вбивця весь час перебував у лікарні, в якій лежав Е. Кларк, був присутнім на благодійному концерті та знав місіс Іглтон. Відчайдушний батько розглядав жертв як своєрідний засіб у реалізації отримання потенційних донорів – дітей-даунів.

Як зауважує словенський філософ С. Жижек, епоха постмодернізму генерує дві відмінні темпоральності детективу: з появою модерністської літератури хід подій класичної детективної оповідки (тексти Е. А. По, А. Конан-Дойля, А. Крісті тощо) деформується і змінює «реалістичну» фабулу на нетрадиційні диспозиції [18, с. 32]. Так, інтегральні ознаки класичного детективу в «Оксфордських вбивствах» реконструюються і спричиняють модифіковану кінцівку твору, горизонт очікування читача, зміщує аксіологічні акценти, утворює своєрідний симулякр дійсності. Г. Мартінес переносить інтригу розв'язки фабули на рівень персоносфери: об'єкт вирішення інтелектуальної задачі (у даному випадку – Адам Селдом) виявляється співучасником, а згодом і самим злочинцем. У свою чергу таке персоніфіковане варіювання порушує закони традиційного детективу А. Конана-Дойля – злочинцем може бути хто завгодно, крім людини, за ходом думки якої читач спостерігає [16]. Автор, застосовуючи певний символізм

(опосула), висловлює провідну ідею тексту – важко навіть уявити, на що може піти людина заради порятунку своєї дитини. Так, інсинуація злочинів фокусується на ще одній міжособистісній інтризі: будучи батьком Бет (внучка місіс Іглтон), Артур Селдом погоджується допомогти приховати вбивство старенької та придумує серію «легких» вбивств задля порятунку своєї доньки. Селдомівський нарратив логічної реконструкції емпіричних подій (непомітних вбивств) переконує читача у певній невинності злочинця і частково виправдовує його, змушуючи реципієнтів стати прихильниками антагоніста, позаяк моральний закон слугує вищим мірилом, ніж юридичний. Такий непередбачуваний сюжетний хід надає змогу читачам самим винести вердикт у обвинуваченні злочинця і визначити межі правосуддя.

Крім того, враховуючи метажанровий формат університетського детективу, інтелектуальну гру з читачем підсилює наявний в «Оксфордських вбивствах» фіктивний інтертекст і рефлексії до наукових тем (звернення до математичних теорем). Так, у тексті неодноразово акцентується на принципі невизначеності Гейнзберга, теоремі про неповноту Геделя, теоремі Ферма, геометричній метафорі Миколи Кузанського, інтертекстуальному вкрапленні сюжету іншого детективу та розслідування, що водночас заплутують сюжет тексту і слугують своєрідними інтелектуальними вказівками.

Теорема Геделя зводиться до того, що у рамках певної системи завжди існуватиме твердження, довести чи спростувати яке неможливо. Тоді як теорема Ферма стверджує, що для будь-якого числа «а», «b», «с» з рівняння $a^n + b^n = c^n$ не існує жодних цілих чисел «n» більших за 2, які задовольняють це рівняння. Таким чином, автор ніби налаштовує читачів на складність розв'язання цього злочину і наголошує, що детектив, який веде розслідування, зазвичай стикається з доказовими лакунами і недоліками у висновках. Намагаючись заповнити чи знайти шлях їх усунення, він натрапляє на певну ситуаційну абсурдність. Тому для нього важливо виявити та розв'язати складну головоломку, зібрати всі можливі докази та знайти рішення, яке б найбільш точно пояснювало ситуацію. Натомість принцип невизначеності Гейзенберга полягає в тому, що чим точніше вимірюється одна з величин, тим менше точно можна виміряти іншу, з нею пов'язану. Виходячи з цього, для отримання розгадки детективу слід бути дуже обережним та враховувати вплив своїх суджень/гіпотез щодо підозрюваного, позаяк кожне його припущення/твердження через обмеженість інформації призведе до помилкових результатів.

В інтертекстуальному плані цікавим видається сюжет із книги «Ідеальних злочинів» про лікаря Ховарда Гріна, який вирішив убити свою дружину та вів докладніший щоденниковий запис щодо свого наміру. Обдумавши чотирнадцять різноманітних варіантів, Ховард вирішує все влаштувати так, щоб поліція запідозрила іншу особу. Однак і в цьому випадку центральний фокус інтелектуальної інтриги зосереджується на розв'язці – під час ретельної реконструкції картини злочину вбивцею виявляється не лікар, а сама його дружина, яка інсценувала власне вбивство. Цей хитромудрий фрагмент слугує своєрідною підказкою щодо викриття злочинів Селдома.

Поруч із детективним сюжетом у тексті «Оксфордські вбивства» Г. Мартінеса виокремлюються ще кілька іманентних жанротворчих ознаках університетського детективу – вишівський топос та академічна персоносфера. Автор не лише описує оксфордський кампус Інституту математики, але й зміщує академічні локації на Школу теорії моделей у Лідсі та Кембридж, що проводив семінар з теорії чисел.

Варто відзначити й роботу Артура Селдома не лише як блискучого логіка та інтриганта, а й як професійного викладача. Також серед кампусних викладачів, крім А. Селдома, вирізняється наукова керівниця протагоніста, професорка та членкиня ради коледжу Святої Анни – Емілі Бердсон, яка допомогла своєму аспірантові з переїздом в Англію, запропонувала власний маршрут для екскурсії, забезпечила активний відпочинок (гру на тенісному корті) та переймалася його науковою роботою, весь час надаючи протагоністу нові математичні розвідки.

Висновки. Отже, «Оксфордські вбивства» Гільермо Мартінеса, генеруючись у метажанровий формат університетського детектива, постають виразним прикладом інтелектуальної прози, спроектованої на уважного читача, здатного фокусуватися на деталях. Автор, використовуючи поєднання класичної детективної інтриги з непередбачуваним поворотом сюжету, вдало змінює хід розслідування та перетворює розкриття злочину на своєрідний рецептивний виклик. Орієнтуючись на жанрологічне детективне ядро, непередбачувана й заплутана розв'язка тексту ускладнює усвідомлення істинної подієвості завдяки додаванню неочікуваних сюжетних поворотів, шокуючих деталей та використанню фальшивих слідів. У свою чергу, це породжує у читачів власну перспекцію, зберігаючи інтригу та складність сюжету й цілком реалізуючи замисел інтелектуального детективу.

Список літератури:

1. Дивовижна геометрія у природі – коло та сфера (фото). The epoch times. Істина і традиції. URL: <https://www.epochtimes.com.ua/novyny-nauky/dyvovyzhna-geometriya-u-pryrodi-kolo-ta-sfera-foto-107595> (дата звернення: 07.05.2023).
2. Димчук А. В. Візія Піфагора в соціальних «конструкціях» масонського символізму. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2019. № 3. С. 26–33.
3. Дідківська Т. В., Паламарчук Н. М. Числа крізь призму людської уяви. Актуальні проблеми математики та методики її викладання. 2009. С. 30–36. <http://eprints.zu.edu.ua/5624/1/ch.pdf>
4. Дрозд І. П. Число як принцип світобудови і світорозуміння. Сучасна картина світу: інтерація наукового та поза наукового знання: збірник наукових праць. 2004. Вип. 3. С. 64–69.
5. Жигун С. В. Чи приречений детектив бути масовим жанром? Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2017. № 45. С. 52–57.
6. Мацевко-Бекерська Л. В. Типологія наратора: комунікативні аспекти художнього дискурсу. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. 2011. № 4. URL: <https://docplayer.net/83866915-Tipologiya-naratora-komunikativni-aspekti-hudozhnogo-diskursu.html> (дата звернення: 28.04.2023)
7. Морєва Т. Рецепція та інтерпретація злочину як стратегія автора детективу в його грі з читачем (повість Едогави Рампо «Плід граната»). Вісник Одеського національного університету. Філологія. 2015. Вип. 20(1 (11)). С. 28–35.
8. Перенчук О. З. Естетичні джерела детективу: проб лематизація класичної моделі. Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки. 2014. Вип. 4.13(104). С. 203–208.
9. Що означає трикутник усередині. Містичне значення трикутника. URL: <https://mstone.ru/uk/parenting/what-does-the-triangle-mean-inside-the-mystical-meaning-of-the-triangle/> (дата звернення: 8.05.2023).
10. Blank N. Guillermo Martínez, ganador del primer Premio de Cuento Gabriel García Márquez. La Nation. URL: <https://www.lanacion.com.ar/cultura/guillermo-martinez-ganador-del-primero-premio-de-cuento-gabriel-garcia-marquez-nid1746059/> (accessed: 25 April 2023)
11. Hispanic and luso-brazilian detective fiction: essays on the genero negro tradition/ ed. by Renee W. Craig-Odders, Jacky Collins, Glen S. Close. Jefferson, N.C.: McFarland & Company, 2006. 230 p.
12. Jauss H. R. Toward the Aesthetic of Reception / Hans Robert Jauss. Minnesota : University of Minnesota Press, 1982. 231 p.
13. Kraskowska E. Kryminał akademicki. Forumpoetyki. słownik poetologiczny 2018. № 13. P. 94–98.
14. Martinez G. Los crímenes de Oxford. Barcelona: Booket, 2019. 224 p.
15. Odintz M. A brief history of academic mysteries, campus thrillers, and research noir. CrimeReads. 2019. URL: <https://crimereads.com/a-brief-history-of-academic-mysteries-campus-thrillers-and-research-noir/> (accessed: 22 April 2023).
16. Ronald Knox: 10 Commandments of Detective Fiction. Gotham Writers. URL: <https://www.writingclasses.com/toolbox/tips-masters/ronald-knox-10-commandments-of-detective-fiction> (accessed: 12 May 2023).
17. Skubaczewska-Pniewska A. „Niepomierne intertekstualność”, czyli powieść uniwersytecka między romansem a kryminałem. Literatura prze-pisana. 2: Od zapomnianych teorii do kryminału / red. A. Izbeska, A. Przybyszewska i D. Szajnert. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. S. 147–148.
18. Žižek S. Looking Awry An Introduction to Jacques Lacan through Popular Culture. London: MIT Press, 1992. 200 p.

Sazhyna A. V., Kalynych K. F. G. MARTINEZ'S NOVEL “THE OXFORD MURDERS” AS AN EXAMPLE OF A UNIVERSITY DETECTIVE STORY: A QUESTION OF GENRE

The genre specificity is demonstrated in the paper on the example of the postmodern novel by Latin American writer Guillermo Martínez "The Oxford Murders". Accordingly, as a result of the synthesis of the attributive genre features of the university and detective novels, a new meta-genre concept of the elite campus novel with a mass detective is formed. Such genre diffusion can be traced back to the second half of the twentieth century, producing new genre types – intellectual noir, campus thriller, academic murder mystery, and dark academia. It has been evaluated that the university detective novel has its own genre-creating features: it describes the university chronotope, demonstrates the academic life, the protagonist is a teacher or student, there is an intertextual layer, allusions and reflections on scientific topics, which can be traced in the novel The Oxford Murders. For example, the plot of this text focuses on the topography of the mathematics faculty that is atypical for a campus novel, and the crime solving is directly related to numbers, logic, and symbols. The author, making an amateur detective, a graduate student and professor of logic Arthur Seldom, demonstrates an intriguing plot with a series of inconspicuous The Oxford murders related to the decoding

of Pythagorean numbers and symbols – one (circle), two (fish), three (triangle), four (tetractis). Not only the fundamentals of logic, physical and mathematical theorems, such as Heinsberg's uncertainty principle, Gödel's incompleteness theorem and Fermat's theorem, but also the author's fictitious intertextual inclusions, a plot from the book *Perfect Crimes*, are important in solving crimes. Violating the laws of the traditional detective story, attention is focused on the denouement of the novel *The Oxford Murders*: G. Martinez, offering readers a kind of intellectual game, shifts the detective focus of the intrigue to the character of Adam Seldom: the teacher of logic appears not only as an object of solving intellectual problems, but also as an accomplice and later as a criminal himself. However, the disclosure of facts from this character's personal life provokes the audience to justify the antagonist, as the family law is more important than the legal law.

Key words: University Novel, meta-genre, detective, symbol, intertextuality, G. Martinez, *The Oxford Murders*.